

บทที่ 6

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องผลกระทบการท่องเที่ยวด้านการกระจายรายได้ : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบ้านผานกกก และบ้านบวกเตี้ย ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบรายได้และการกระจายรายได้ของบ้านผานกกกที่มีการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านและบ้านบวกเตี้ยที่ไม่มีการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน โดยใช้เครื่องมือในการเปรียบเทียบ คือการเปรียบเทียบสัดส่วนรายได้ครัวเรือนตามกลุ่มชั้นรายได้ ค่าดัชนีจีนิ และเส้นโค้งลอเรนซ์ เพื่อหาคำตอบเชิงประจักษ์ในวัตถุประสงค์ การศึกษาครั้งนี้คือ 1) ศึกษาวิเคราะห์ถึงโครงสร้างรายได้ของครัวเรือนของบ้านผานกกกและบ้านบวกเตี้ย ต.โป่งแยง อ.แมริม จ.เชียงใหม่ 2) ศึกษาเปรียบเทียบการกระจายรายได้ของครัวเรือนของครัวเรือนบ้านผานกกกและครัวเรือนบ้านบวกเตี้ยโดยจำแนกตามประเภทรายได้ต่าง ๆ ของครัวเรือน ผลการศึกษาสามารถแบ่งได้เป็น สาม ส่วนคือ 1) รายได้และการกระจายรายได้ด้านการท่องเที่ยวที่บ้านผานกกกของครัวเรือนที่ประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยว 2) รายได้และการกระจายรายได้ของรายได้ทุกประเภทของครัวเรือนบ้านผานกกกและครัวเรือนบ้านบวกเตี้ย 3) การเปรียบเทียบการกระจายรายได้ระหว่างครัวเรือนบ้านผานกกกและครัวเรือนบ้านบวกเตี้ย

ผลการศึกษาส่วนที่หนึ่ง ครัวเรือนบ้านผานกกกได้มีการจัดตั้งโครงการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมขึ้นภายในหมู่บ้าน มีกรรมการบริหารและสมาชิกช่วยเหลือในการดำเนินงานบริหารและจัดการด้านการท่องเที่ยวซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน โดยการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมชาวเขาบ้านผานกกก เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้จ่ายภายในหมู่บ้าน ก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวของครัวเรือนบ้านผานกกก ดังนี้คือ 1) รายได้จากการขายของที่ระลึก 2) รายได้จากการบริจาคค่าเข้าชมศูนย์วัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว 3) รายได้จากการเป็นมัคคุเทศก์ 4) รายได้จากการแสดงศิลปะและการละเล่นแก่นักท่องเที่ยว การกระจายรายได้ท่องเที่ยวของครัวเรือนที่ประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวผลการศึกษาพบว่า รายได้จากการขายของที่ระลึกถือเป็นรายได้หลักของรายได้จากการท่องเที่ยว แต่ก็จะมีการกระจายรายได้ที่เหลื่อมล้ำกันมากที่สุดเมื่อเทียบกับรายได้จากการท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ เนื่องจากสมาชิกของโครงการท่องเที่ยวของบ้านผานกกกจะ

มีรายได้ในส่วนนี้ทุกครัวเรือน และรายได้ที่ได้ไม่จำเป็นต้องแบ่งให้แก่ครัวเรือนอื่นหรือนำเข้ามาสมทบกองทุนส่วนกลางเพราะแต่ละครัวเรือนจะมีรายจ่ายในการลงทุนซื้อสินค้าและวัตถุดิบที่ต่างกันไป จึงทำให้รายได้จากการขายของที่ระลึกมีจำนวนมากที่สุดแต่ก็มีการกระจายรายได้ที่เหลื่อมล้ำมากที่สุดซึ่งต่างจากรายได้จากการท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีรายได้น้อยและมีเพียงสมาชิกบางคนเท่านั้นที่จะได้รับรายได้ในส่วนนี้ แต่ก็จะมีการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกันเพราะมีการแบ่งรายได้ให้แก่ผู้ร่วมทำงานเท่า ๆ กัน ค่าดัชนีจีดีพีของรายได้ท่องเที่ยวแต่ละประเภทของครัวเรือนที่ประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวมีค่าดังนี้ ค่าดัชนีจีดีพีรายได้ท่องเที่ยวรวมเท่ากับ 0.378 ค่าดัชนีจีดีพีรายได้จากการขายของที่ระลึกเท่ากับ 0.379 และรายได้จากการบริจาค รายได้การเป็นมัคคุเทศก์ และรายได้จากการแสดง มีค่าดัชนีจีดีพีเท่ากับ 0 เพราะมีการแบ่งรายได้แก่ครัวเรือนที่ทำงานอย่างเท่าเทียมกัน

เมื่อวัดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวของครัวเรือนที่ประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวในแต่ละระดับรายได้ โดยใช้รายได้รวมจากการท่องเที่ยวเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นตัวกำหนดกลุ่มครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการท่องเที่ยวในแต่ละระดับรายได้ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวน้อย มีจำนวน 7 ครัวเรือน จากครัวเรือนที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด 34 ครัวเรือน กลุ่มครัวเรือนรายได้ท่องเที่ยวปานกลางมีจำนวน 20 ครัวเรือน และกลุ่มครัวเรือนรายได้ท่องเที่ยวน้อยมีจำนวน 7 ครัวเรือน และสำหรับรายได้สุทธิจากการท่องเที่ยวเมื่อหักรายได้จากการดำเนินการต่าง ๆ พบว่ารายได้จากการท่องเที่ยวที่ได้รับทุก ๆ 100 บาท จะมีต้นทุนเท่ากับ 70 บาท และเหลือเป็นรายได้สุทธิเท่ากับ 30 บาท

ความยินดีที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมเข้าชมศูนย์วัฒนธรรมชาวเขาของนักท่องเที่ยว (WTP) พบว่าจำนวนเฉลี่ยของค่าธรรมเนียมเข้าชมเท่ากับ 22 บาท ซึ่งสอดคล้องกับแผนงานและนโยบายที่กรมการบริหารโครงการท่องเที่ยวของบ้านผานกกกวางไว้คือ จะมีโครงการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมศูนย์วัฒนธรรม คนละ 20 บาท ในอนาคต โดยจะจัดให้มีมัคคุเทศก์ประจำศูนย์ตลอดเวลาทำการเพื่อนำเที่ยวและให้ข้อมูลความรู้ และเพื่อประชาสัมพันธ์ โครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่จะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2546 อีกด้วย โดยโครงการใหม่นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ การท่องเที่ยวสามารถเป็นอาชีพหลักของครัวเรือนบ้านผานกกกได้ในอนาคต

ผลการศึกษาในส่วนที่สอง พบว่า ครัวเรือนบ้านผานกกก และครัวเรือนบ้านบวกเต๋ย มีแหล่งรายได้ที่สำคัญ คือ รายได้จากเกษตรกรรมซึ่งเป็นรายได้หลักของครัวเรือนและรายได้นอกจากภาคการเกษตรเป็นรายได้รองลงมาของครัวเรือน ข้อมูลของบ้านผานกกก รายได้นอกภาคเกษตรมีการกระจายรายได้ที่เหลื่อมล้ำที่สุด รองลงมาได้แก่รายได้ภาคเกษตร ซึ่งต่างจากบ้านบวกเต๋ยที่ รายได้ภาคเกษตรมีความเหลื่อมล้ำมากที่สุด และมากกว่ารายได้นอกภาคเกษตร

ผลการศึกษารายได้ที่สาม เมื่อนำข้อมูลเรื่องรายได้และการกระจายรายได้ของทั้งสองครัวเรือนมาเปรียบเทียบกันพบว่า ครัวเรือนบ้านผานกกกมีรายได้เฉลี่ยที่มากกว่าครัวเรือนบ้านบวกเตี้ย ในทุกประเภทรายได้ ผลการกระจายรายได้พบว่า รายได้ภาคการเกษตรของทั้งสองหมู่บ้านมีการกระจายรายได้ที่ใกล้เคียงกัน โดยค่าดัชนีจินีรายได้ภาคเกษตรของบ้านผานกกกเท่ากับ 0.347 บ้านบวกเตี้ยเท่ากับ 0.381 และเมื่อรวมรายได้ภาคเกษตรกับรายได้นอกภาคเกษตรของแต่ละหมู่บ้าน ผลคือบ้านผานกกกมีการกระจายรายได้ของรายได้รวมที่เลวลง ค่าดัชนีจินีของรายได้รวมเท่ากับ 0.383 ในขณะที่บ้านบวกเตี้ยมีการกระจายรายได้ของรายได้รวมดีขึ้น ค่าดัชนีจินีของรายได้รวมเท่ากับ 0.363 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้ของรายได้รวมเกิดจากการกระจายรายได้ของรายได้นอกภาคเกษตร โดยที่รายได้นอกภาคเกษตรของบ้านผานกกกมีการกระจายรายได้ที่เหลื่อมล้ำกันมาก ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากรายได้จากการท่องเที่ยวที่มีการกระจายรายได้ที่เหลื่อมล้ำกันมาก จึงทำให้รายได้รวมบ้านผานกกกมีการกระจายรายได้เลวลง แต่ในขณะที่บ้านบวกเตี้ยมีรายได้นอกภาคเกษตรที่เหลื่อมล้ำกันน้อย จึงทำให้รายได้รวมบ้านบวกเตี้ยมีการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

ผลการศึกษาที่ได้ทำให้ทราบว่า การมีโครงการการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน แม้ว่าจะสร้างรายได้ให้กับหมู่บ้านมากขึ้น แต่รายได้ที่เกิดขึ้นไม่ได้มีการกระจายรายได้ไปทุกครัวเรือน ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในบ้านผานกกกกลับทำให้การกระจายรายได้ของรายได้รวมของทุกครัวเรือนมีการกระจายรายได้ที่เลวลง

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 ข้อเสนอแนะสำหรับโครงการการท่องเที่ยวบ้านผานกกก

1) ด้านการกระจายรายได้

1.1) จากการที่โครงการการท่องเที่ยวทำให้การกระจายรายได้ครัวเรือนของบ้านผานกกกมีความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้น ควรส่งเสริมให้มีจำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการการท่องเที่ยวมากขึ้นเพื่อให้รายได้กระจายไปในทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน

1.2) รายได้จากการขายของที่ระลึกที่มีความเหลื่อมล้ำกันมาก เนื่องจากรายได้ที่เกิดขึ้นจะเป็นของครัวเรือนนั้น ๆ โดยไม่จำเป็นต้องแบ่งให้ครัวเรือนอื่น ๆ เพราะแต่ละครัวเรือนจะลงทุนด้านของที่ระลึกที่แตกต่างกันดังนั้นเพื่อให้รายได้จากการขายของที่ระลึกมีการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกัน ควรจะจัดหาทุนหรือสินเชื่อให้แก่สมาชิกการท่องเที่ยวเพื่อลงทุนด้านของที่ระลึกและการนำรายได้จากการขายของที่ระลึกส่วนหนึ่งเข้ากองทุนเพื่อนำไปกระจายรายได้หรือนำไปเป็นกองทุนเพื่อพัฒนาหมู่บ้านต่อไป

2) ด้านการประชาสัมพันธ์

2.1) การประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวของบ้านผานกกกควรมีการประสานงานกันระหว่างตัวแทนครัวเรือนบ้านผานกกก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล กรมประชาสัมพันธ์ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมมือกันประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวของบ้านผานกกกให้แก่นักท่องเที่ยว

2.2) ควรมีการจัดระบบการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์นำเสนอต่อนักท่องเที่ยว โดยผ่านสื่อโฆษณาหรือแผ่นพับรวมถึงการจัดทำป้ายโฆษณาติดตั้งตามเส้นทางท่องเที่ยว (เส้นทางแม่ริม-สะเมิง)

2.3) ตัวแทนการท่องเที่ยวของบ้านผานกกกควรประสานขอความร่วมมือกับบริษัทนำเที่ยวให้บรรจุรายการนำเที่ยวของบ้านผานกกกให้เป็นรายการหนึ่งของบริษัท

3) ด้านการจัดการและบริหาร โครงการท่องเที่ยว

3.1) ควรสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวภายในชุมชน ให้มีความชัดเจนและเป็นทางการมากขึ้นเพื่อสร้างศักยภาพของชุมชนต่อการท่องเที่ยว เนื่องจากครัวเรือนบ้านผานกกกยังถือว่าโครงการการท่องเที่ยวที่จัดตั้งขึ้นเป็นเพียงโครงการที่สร้างรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือนเท่านั้น ทำให้ชุมชนไม่มีความจริงจังในการทำงานด้านการท่องเที่ยวเท่าที่ควร

3.2) ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ พนักงานต้อนรับ นักแสดง เป็นต้น ให้มีความรู้ ความชำนาญ มีศักยภาพที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวที่จะขยายตัวในอนาคต เนื่องจากการศึกษาพบว่าบุคลากรในด้านต่างๆ ยังไม่เพียงพอและไม่ได้ปฏิบัติงานเป็นประจำ

3.3) ควรมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวให้หลากหลายมากยิ่งขึ้นรวมถึงการจัดเทศกาลด้านการท่องเที่ยวประจำปี เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามามากยิ่งขึ้น เช่น เทศกาลปีใหม่ชาวเขา เป็นต้น เนื่องจากเริ่มมีการจัดตั้งโครงการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านของหมู่บ้านชาวเขาใกล้เคียง จึงทำให้คาดว่าจะมีการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในอนาคต

6.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดตั้งโครงการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านอื่น ๆ

1) ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ แผนการดำเนินงานและแนวทางในทุกขั้นตอน ทั้งในด้านการกำหนดตัวบุคคลที่จะเข้ามาเป็นกรรมการบริหาร การกำหนดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว และการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกของโครงการท่องเที่ยวและคนในชุมชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านท่องเที่ยวรวมถึงการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน

2) ควรมีการประสานงานของความร่วมมือต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนจัดตั้งโครงการท่องเที่ยวกล่าวคือ ขอความร่วมมือไปยัง องค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลหมู่บ้านนั้น ๆ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อช่วยในการวางแผนในการจัดตั้งโครงการด้านการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ได้แก่ การสนับสนุนด้านเงินทุน ด้านการวางแผน ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการตลาด เป็นต้น นอกจากนี้คณะกรรมการบริหารควรร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประสานความร่วมมือ กับบริษัทนำเที่ยวเพื่อขอให้บรรจุรายการนำเที่ยวของหมู่บ้านในรายการนำเที่ยวของบริษัท

3) คณะกรรมการบริหารควรสร้างความเข้าใจกับชุมชน โดยการประชาสัมพันธ์การดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนทราบ โดยเฉพาะกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว หน้าที่ของแต่ละคนในชุมชนและผลประโยชน์ที่สมาชิกและชุมชนจะได้รับเพื่อเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวและเพื่อให้คนในชุมชนร่วมมือกัน พิจารณาหาแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวของชุมชนให้พัฒนาต่อไป โดยปราศจากความขัดแย้งกันภายในชุมชน รวมทั้งคณะกรรมการบริหารควรมีการดำเนินงานติดตามผลและประเมินผลโครงการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในธุรกิจและสามารถนำผลที่ได้มาใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงวิธีการด้านการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น

4) คณะกรรมการบริหารควรศึกษาดูงานในหมู่บ้านอื่นๆ ที่มีการจัดตั้งการท่องเที่ยวในหมู่บ้านเพื่อให้ทราบถึงวิธีการดำเนินงานแนวทางปฏิบัติของชุมชนและผลการดำเนินงานอุปสรรคในด้านต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้งโครงการการท่องเที่ยว นอกจากนี้อาจมีการให้ความร่วมมือกันสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้านที่มีการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดการรวมตัวกันในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ และบริษัทนำเที่ยว การเพิ่มอำนาจในการต่อรองทางการตลาด ในการซื้อหรือขายผลิตภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการท่องเที่ยว

6.2.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาติดตามประเมินผลด้านรายได้และการกระจายรายได้ ของหมู่บ้านผานกกก อย่างสม่ำเสมอเนื่องจากในปี พ.ศ. 2546 บ้านผานกกกจะมีกิจกรรมท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมคือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์
- 2) ควรมีการศึกษาในพื้นที่ที่จะมีการจัดตั้ง โครงการการท่องเที่ยวในหมู่บ้านเพื่อศึกษาผลของการกระจายรายได้ระหว่างก่อนมีการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน กับหลังมีการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน
- 3) ศึกษาหมู่บ้านอื่นที่มีการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน เพื่อเปรียบเทียบผลด้านรายได้และการกระจายรายได้กับบ้านผานกกกว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร